

ΟΙ ΙΩΝΕΣ ΠΑΡ' ΗΡΟΔΟΤΩ

Ὁ Ἡρόδοτος I. 143 κ.ἐξ., ἀναφερόμενος εἰς τὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Λυδικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Κύρου, λέγει καὶ περὶ πολεμικῶν προετοιμασιῶν γινομένων παρ' ὅλων τῶν Ἰώνων, πλὴν τῶν Μιλησίων, διὰ τὴν ἀποκρουσιν τοῦ Περσικοῦ κινδύνου. Ἀπὸ τούτων δὲ λαμβάνει ἀφορμὴν, ἵνα ἀναδράμῃ μέχρι τῶν παλαιότερων Ἰώνων, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον οἱ Ἴωνες τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀπὸ τῆς ἀναδρομῆς ὅμως ταύτης, ὡς καὶ ἀπὸ τινων ἄλλων πληροφοριῶν τοῦ αὐτοῦ, προῆλθον δυσχέρειαί τινες αἱ ὁποῖαι ἀφορῶσι μᾶλλον εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἱστορικοῦ νοήματος.

Ἡ κυριώτερα τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ καλούμενα *ἐθνικά* ὀνόματα δὲν ἔχουσι πάντοτε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Δηλοῦσι δηλαδὴ ταῦτα ἄλλοτε μὲν πρόσωπα ἀνήκοντα βιολογικῶς εἰς τὸ αὐτὸ γένος, εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ ἀποδίδουσιν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν ἔννοιαν τῆς φυλετικῆς ταυτότητος, χωρὶς ὅμως νὰ νοῆται δι' αὐτῶν πάντοτε τὸ σύνολον τῶν ὁμοφύλων. Ἄλλοτε δὲ τὰ *ἐθνικά* ὀνόματα σημαίνουσί τι εὐρύτερον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰς περιπτώσεις ἀναμείξεων καὶ ἀνακράσεων δύο ἢ περισσοτέρων φύλων, μετὰ τὰς ὁποίας τὸ ὄνομα τοῦ ἐπικρατήσαντος καὶ ἀφομοιώσαντος τὰ λοιπὰ ἀποδίδεται εἰς τὸ σύνολον τῶν ἀφομοιωθέντων φύλων¹. Εἰς ταύτας τὰς περιπτώσεις τὰ *ἐθνικά* ὀνόματα ἔχουσιν ἔννοιαν πολιτικὴν· καίτοι ὀρθότερον εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅτι πλεονάζει ἡ πολιτικὴ ἔννοια, ἀφοῦ ἡ ἀφομοίωσις δὲν περιορίζεται ἀπολύτως εἰς τὸν λεγόμενον πολιτισμόν, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς φυλὰς διὰ τῆς μείξεως αὐτῶν.

Ἐξ ὧν φέρονται παρ' Ἡροδότῳ περὶ τῆς ἐστίας τῶν παλαιότερων Ἰώνων προκύπτει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαΐας « *πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Σοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὥς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Σοῦθου Ἴωνες* » (VII. 94). Οἱ κατὰ ταῦτα κληθέντες Ἴωνες « *δτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυνώδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατὰ περ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάν-*

1. Δεῖγμα τούτου παρέχει ὁ Θουκυδίδης, ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ὄνομα τῶν παίδων τοῦ Ἑλλήνος διεδόθη καὶ εἰς *ἔθνη* « *ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικόν* » (I. 3. 2).

των *Ἴωνας δωδέκα ἐστι μέρεα* » (I. 145). Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Ἴωνες οὗτοι ἦσαν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων Πελοποννησίων καὶ ὅτι ἐτέλουν παλαιότερον εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Τεγεάτας, διότι ἐστράτευσαν μετ' αὐτῶν εἰς Ἴσθμόν, ὅτε « *Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον* » (IX. 26). Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ προκύπτει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, ὄντες Πελασγοὶ τὴν καταγωγὴν καὶ κληθέντες διαδοχικῶς Κραναιοὶ καὶ Κεκροπίδαι καὶ Ἀθηναῖοι, εἶτα Ἴωνος « *τοῦ Σούθου σιρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες* » (VIII. 44). Ὅθεν, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀκολουθουμένην παράδοσιν, ἐκλήθησαν Ἴωνες πρῶτοι μὲν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Αἰγιαλεῖς, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι¹.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, φαίνεται ὅτι αἱ φιλικαὶ σχέσεις τῶν πρώτων Ἰώνων καὶ τῶν Πελοποννησίων δὲν παρετάθησαν ἐπὶ πολὺ, ἀφοῦ οἱ Ἀχαιοὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Αἰγιαλείας ἔνθα κατῴκουν. Περὶ τῆς αἰτίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς συγκρούσεως, οὐδὲν λέγει ὁ Ἡρόδοτος, εἰμὴ ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς εἰς μίαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἰωνικῶν πόλεων, τὴν Ἑλίκην, « *κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες* » (I. 145), ὥς καὶ ὅτι εἰς τὰ « *δωδέκα μέρεα* » τῶν ἐκβληθέντων Ἰώνων ἐγκατεστάθησαν ἕκτοτε Ἀχαιοί, οἵτινες παρέμενον εἰς αὐτὰ μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ², τοῦ Ἡροδότου.

Ἀφοῦ οἱ Ἴωνες ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ δωδεκαπόλεως εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καθ' Ἡρόδοτον³ ἐγκατασταθῇ, ἔπεται ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν παρέμεινε πλέον εἰς Πελοπόννησον. Ἀλλὰ ταῦτα, ἂν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ λογικὸν συμπέρασμα τῶν εἰρημένων μαρτυριῶν τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ,

1. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ οἰκείῳ χωρίῳ γίνεται λόγος περὶ μεταβάσεως τοῦ Σούθου εἰς Πελοπόννησον, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι οὗτος ἐγκατεστάθη αὐτόθι καὶ ὅτι ἄρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἴων ἠνδρώθη ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ Ἴωνος φερόμενα δεικνύουσιν, ὅτι οὗτος ἐβασίλευσε τῆς Αἰγιαλείας. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν παράδοσιν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, διότι λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι « *τὸν Ἴωνα μετεπέμψαντο χρείας καταλαβούσης* » (Ἀθπ. 3. 2). Σαφέστερον ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν ὁ Πausanias, λέγων ὅτι ὁ Ἴων ἦτο βασιλεὺς τῶν Αἰγιαλέων καὶ ὅτι « *τότε δὲ ἐπὶ τῆς Ἴωνος βασιλείας πολεμησάντων Ἀθηναίοις Ἐλευσινίων, καὶ Ἀθηναίων Ἴωνα ἐπαγομένων ἐπὶ ἡγεμονίᾳ τοῦ πολέμου, κ.τ.λ.* » (VII. 1. Πρβ. τοῦ αὐτοῦ I. 31. 3).

Διάφορος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀκολουθουμένη παράδοσις, διότι οὗτος λέγει, ὅτι τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Αἰγιαλείας « *τὸ μὲν παλαιὸν Ἴωνες ἐκράτουν, ἐξ Ἀθηναίων τὸ γένος ὄντες* », ὥς καὶ ὅτι « *καὶ ἀποικίαν τῶν Ἰώνων ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι καὶ τὴν χώραν ἦν κατέσχον ἐπώνυμον ἑαυτῶν ἐποίησαν Ἰωνίαν ἀντ' Αἰγιάλου κληθεῖσαν, κ.τ.λ.* » (H. 383).

2. I. 146 « *ταῦτα δωδέκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐσσι καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν* ».

3. I. 145 « *ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δωδέκα ἦν αὐτῶν μέρεα* ».

ὅμως αἴρονται ἐν μέρει ὅταν ὁ αὐτός, ἀναφερόμενος εἰς χρόνον ὕστερον τῆς ἐξώσεως τῶν Ἰόνων ἀπὸ τῆς δωδεκαπόλεως, λέγῃ περὶ Κυνουρίων ὅτι **« αὐτόχθονες ἐόντες δοκέουσι μῦθοι εἶναι Ἴωνες »** (VIII. 73)· καίτοι ἡ ἄρσις αὕτη δέον ὅπως μὴ ἐρμηνευθῇ ὡς ἀντίφασις τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ, ἀλλ' ὡς ἀπόδειξις ὅπως τὰ κείμενα μὴ λαμβάνονται πάντοτε ὑπὸ τὴν λίαν περιορισμένην καὶ ἀπὸ τοῦ γράμματος προκύπτουσιν ἔννοιαν.

Διάφορον ἐξέλιξιν ἔσχον τὰ πράγματα τῶν ἄλλων Ἰόνων οἵτινες, ὥς ἤδη ἐλέχθη, κατῴκουν ἐν Ἀθήναις καὶ γενικώτερον ἐν τῇ Ἀττικῇ. Οὗτοι οἱ Ἴωνες κατεῖχον πολλοὺς τῶν περὶ τὴν Βοιωτίαν τόπων, ἀφοῦ ὁ Ἡρόδοτος, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἐν Βοιωτίᾳ ἐγκατεστημένους Καδμείους, λέγει ὅτι **« παροίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες »** (V. 58). Ἡ ἐξάπλωσις αὕτη τῶν κατοίκων περὶ « τὰ πολλὰ » τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας δεικνύει, ὅτι ἡ Ἀττικὴ εἶχε πλέον κορεσθῇ καὶ ὅτι ἔκτοτε ἡ ἰδρυσις ἀποικιῶν εἶχε, πιθανῶς, χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν Ἰόνων διὰ τὴν λύσιν τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος. Βεβαίως ὅμως ἡ ἰδρυσις ἀποικιῶν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου Ἴωνες, καταφεύγοντες αὐτόθι¹, κατέστησαν τὴν λύσιν ταύτην ἀναπόφευκτον. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον, οἱ ἐν Ἀττικῇ Ἴωνες ἰδρυσαν ἀποικίας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἡρόδοτος ἔσχεν εὐκαιρίαν νὰ μνημονεύσῃ τὴν Χαλκίδα, τὴν Ἐρέτριαν, τὴν Κέον, τὴν Νάξον, τὴν Σίφνον, τὴν Σέριφον². Τὸ σημαντικώτερον ὅμως ρεῦμα Ἰόνων ἀποίκων μετέβη ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς παρ' αὐτὰ νήσους Σάμον καὶ Χίον, ἐνθα οἱ Ἴωνες οὗτοι ἰδρυσαν μετ' ἄλλων τὴν νέαν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

Εἰς ταύτην τὴν δωδεκάπολιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀναφέρεται ὁ Ἡρόδοτος (I. 141 - 147) ἐξ ἀφορμῆς τῆς καταλύσεως τοῦ Λυδικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Κύρου. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ὀνομάζει τὰς ἰδρυθείσας δώδεκα ἰωνικὰς πόλεις, κατανέμων αὐτὰς ἀναλόγως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως εἰς τρεῖς ὁμάδας, ὧν τὴν πρώτην ἀποτελεῖ ὁ Μυοῦς καὶ ἡ Πριήνη. Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα περιλαμβάνεται ἡ Μίλητος, ἡ Ἐφεσος, ἡ Κολοφών, ἡ Λέβεδος, ἡ Τέως, αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Φώκαια, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ αἱ Ἐρυθραί. Εἴτα ὁ ἱστορικός, δηλῶν τὴν αἰτίαν ἔνεκα τῆς ὁποίας οἱ Μιλήσιοι ἀπεσχίσθησαν τότε τῆς πολιτικῆς τῶν ἄλλων Ἰόνων τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ δωδεκαπόλεως, προσθέτει τὰ ἑξῆς : **« οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὖνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆναι, ἀλλὰ**

1. Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν προκύπτει ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐκβληθέντες τῆς Πελοποννήσου Ἴωνες κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας, θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω.

2. VIII. 46 - 48. Ἰδ. καὶ Θουκ. VII. 57.

καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι »¹.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὥς καὶ εἰς τὸ μετ' αὐτό, γίνεται λόγος περὶ ἄλλου μέρους Ἰώνων, ἀνάγκη ὑπάρχει, ὅπως προσδιορίσωμεν ἐκάστοτε σαφῶς καὶ ὀρθῶς τὸ μέρος περὶ οὗ πρόκειται. Ἄλλως ὅσα περὶ Ἰώνων λέγει ὁ Ἡρόδοτος θὰ καταστῶσιν ἀσαφῇ καὶ συγκεχυμένα καὶ θὰ προκαλῶσιν ἀντιφάσεις, τῶν ὁποίων ἡ αἰτία ἀτόπως θὰ ἀποδίδηται εἰς τὸν ἀρχαῖον ἱστορικόν. Οὕτω, δέον νὰ διακρίνωμεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ « ἄλλοι Ἴωνες » εἶναι οἱ ἀπ' Ἀθηνῶν προερχόμενοι καὶ ἰδρύσαντες ἀποικίας, ὥς ἡ Χαλκίς, ἡ Ἐρέτρια, ἡ Κέος, ἡ Νάξος, ἡ Σίφνος καὶ ἡ Σέριφος². Αὗται αἱ πόλεις, ὥς καὶ ἡ μητρόπολις αὐτῶν, « ἔφευγον τὸ οὐνομα »³.

Πρὸς τούτους τοὺς ἄλλους Ἴωνας ἀντιβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ αἱ προειρημέναι δώδεκα ἰωνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ τῶν ὁποίων φέρονται ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τὰ ἑξῆς : « αἱ δὲ δυνώδεκα πόλεις αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο καὶ ἰρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὐνομα ἔθεντο Πανιώνιον » (I. 143). Περαιτέρω, ὁ αὐτὸς ἱστορικός, ἐξηγῶν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πόλεων, λέγει « δυνώδεκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθέλησαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυνώδεκα ἦν αὐτῶν μέρη » (I. 145). Ἀπὸ τούτων προκύπτει, ὥς φρονοῦμεν, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ ἰωνικῇ δωδεκαπόλει τῆς Μ. Ἀσίας ἐγκατασταθέντες

1. I. 143. Πρὸ τοῦ χωρίου τούτου φέρονται τὰ ἑξῆς : « ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένους, πολλῶ δὴ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον ».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ διὰ μὲν τοῦ οὗτοι νοοῦνται ἀπὸ τῶν προηγουμένων οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ νησιῶται (Σάμιοι, Χῆοι), διὰ δὲ τοῦ « τῶν ἄλλων Ἰώνων » οἱ κάτοικοι τῶν ὑπολοίπων ἑννέα ἰωνικῶν πόλεων. Ὅθεν ἀτόπως ὁ Legrand (Ἡρόδοτος, ἐκδ. Les belles lettres, 1946) δέχεται κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου ὅτι οὗτοι εἶναι « les Ioniens d'Asie », ἦτοι οἱ ἀπὸ δέκα ἡπειρωτικῶν πόλεων.

Συζητήσεις ἐγένοντο καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἐννοίας τοῦ χωρίου, μάλιστα δὲ τῆς προκυπτούσης ἀπὸ τοῦ ἀσθενέος καὶ ἀσθενέστατον, καὶ ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἐννοια τούτου τοῦ μέρους τοῦ χωρίου ἀντίκειται πρὸς τὰ παρὰ Θουκυδίδῃ (I. 16) φερόμενα. Ὡς ὁμως ἀλλαχοῦ ἐδείξαμεν (Ἐπιστ. Ἐπετ. τῆς Φιλοσοφ. Σχολ. τοῦ Πανεπ. Ἀθ., 1957-1958, 482, σημ. 2), τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος χωρία δὲν ἀντίκεινται πρὸς ἀλλήλα.

2. Ἡροδ. VIII. 46-48. Εἰς τούτους τοὺς Ἴωνας θὰ ἠδύναντο νὰ προστεθῶσι καὶ Ἑλλησπόντιοι ἀποικοὶ τῶν Ἰώνων, ἰδ. Ἡροδ. VII. 95.

3. Οἱ σχολιασταὶ καὶ ἐρμηνευταὶ τοῦ Ἡροδότου, ἐξ ὧων γνωρίζομεν, δὲν ὀρίζουσι τίνας τῶν Ἰώνων ἐννοεῖ ὁ ἀρχαῖος ἱστορικός λέγων « ἄλλοι Ἴωνες ».

Πρὸς τὰ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ οὐνόματος δύνανται νὰ συναφθῶσι καὶ τὰ φερόμενα παρ' Ἡροδότῃ περὶ Κλεισθένους, ὅτι δηλαδὴ οὗτος, « ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφισι αἱ αὗται ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι », μετωνόμασε τὰς φυλάς ἐν Ἀθήναις καὶ ἡύξησε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν (V. 69).

Ἴωνες θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς φορεῖς τῶν παραδόσεων τῶν ἐκβληθέντων ἐκ Πελοποννήσου Ἰόνων, ἅρα δὲ καὶ ὡς ἀπόγονοι ἐκείνων.

Εἶτα ἀκολουθοῦσι τὰ ἐξῆς. « **τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες** **δυώδεκα πόλιας ἐποίησαντο**, ἐπεὶ ὡς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰόνων ἢ κάλλιόν τι γεγόνاسι, μωρὴ πολλὴ λέγειν »¹. Διαπιστοῦντες ὅτι ἡ λογικὴ σύνδεσις τῆς πρώτης προτάσεως τοῦ χωρίου (« **τούτων... ἐποίησαντο** ») πρὸς τὰ ἐπόμενα εἶναι χαλαρά, παρατηροῦμεν εἶτα ὅτι διὰ τῆς ἀντιωνυμίας οὗτοι νοοῦνται ἀναμφιβόλως οἱ μόλις πρὸ τοῦ χωρίου τούτου ἀναφερόμενοι Ἴωνες τῆς Μ. Ἀσίας, οἵτινες « **δυώδεκα πόλιας ἐποίησαντο** ». Διὰ δὲ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ φράσεως « **τῶν ἄλλων Ἰόνων** » νοοῦνται πάντες οἱ ἄλλας ἀποικίας ἰδρύσαντες Ἴωνες, ἐξ ὧν γνωστοὶ ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶναι οἱ Χαλκιδεῖς, οἱ Ἐρετριεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἀναφερόμενοι². Προκύπτει δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅτι τινές, τοῦλάχιστον, τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰόνων, ἀναμφιβόλως δὲ οἱ Μιλήσιοι, ἐκαυχῶντο ἐπὶ φυλετικῇ καθαρότητι καὶ ἄλλῃ ὑπεροχῇ. Διὰ τοῦτο ὁ ἱστορικὸς ἀποφαίνεται, ὅτι αἱ ἐγκαυχήσεις αὗται « **μωρὴ πολλὴ λέγειν** ». Ἵνα δὲ μὴ ἀναιτιολόγητος παραμείνῃ ἡ περὶ μωρίας κρίσις αὐτοῦ, συνεχίζει ὡς ἐξῆς : « **τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοί σφι ἀναμεμείχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Δωριεῖς Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνηα πολλὰ ἀναμεμείχεται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων δρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰόνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναικας ἡγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην ἀλλὰ Κασίρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας** » (I. 146).

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν οἱ πρῶτοι ἄποικοι οἵτινες ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν αὐτόθι, διακρίνονται εἰς δύο ομάδας. Ἡ μὲν τούτων (« **τῶν Ἀβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχεται** ») ἀπετελεῖτο κατὰ πολὺ μέρος ἐξ Ἀβάντων, μεθ' ὧν ἀνemίχθησαν Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκεῖς καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Ἐπιδαύριοι Δωριεῖς, « **ἄλλα τε ἔθνηα πολλὰ** ». Ἵνα δὲ δείξῃ ὁ ἱστορικὸς ὅποσον, ἔνεκα τῆς ποικίλης καταγωγῆς τῶν συναποτελούντων τὴν πρώτην ταύτην ομάδα, εἶναι ὀρθὴ ἡ περὶ πολλῆς μωρίας κρίσις αὐτοῦ, λέγει περὶ τῶν Ἀβάντων, οἵτινες ἀπειτέλουν τὸ πολὺ τῆς ὁμάδος μέρος, ὅτι « **τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν** »³.

1. I. 146.

2. Ἰδ. Ἡρόδ. VIII, 46-48.

3. Ὁ Legrand (ἔ.ἀ.) ἐρμηνεύει τὸ χωρίον οὕτω. « qui n'ont rien de commun avec l'Ionie même de nom ». Ἐπεξηγῶν δὲ ταῦτα ἐν σημειώσει, λέγει

Εἰς τὴν ἑτέραν ὁμάδα («οἱ δὲ αὐτῶν... τοὺς γονέας») περιλαμβάνονται μόνον οἱ «ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες». Ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων ἀπελθόντες ἄποικοι τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων εἶχον προσέλθει εἰς τὸ πρυτανεῖον τῆς πόλεως καὶ εἶχον λάβει παρὰ τῆς αὐτόθι ἱερᾶς ἐστίας πῦρ, ὡς σύμβολον καὶ τοῦτο τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Ἀθηναίων ὡς μητροπόλεως τῶν ἀποικιῶν τὰς ὁποίας ἀπελθόντες ἵδρυσαν. Ἡ αὕτη ὁμως φράσις δηλοῖ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ὅτι οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐκβληθέντες Ἴωνες οἵτινες, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἵδρυσαν εἴτα τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικὴν δωδεκάπολιν, εἶχον προσέλθει ἀπ' Ἀθηναίων. Τοῦτο δὲ σημαίνει κατ' ἀνάγκην, ὅτι οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐκβληθέντες Ἴωνες εἶχον καταφύγει εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων¹.

Προσθέτει δὲ ὁ ἱστορικός, ὅτι οἱ τὴν ὁμάδα ταύτην ἀποτελοῦντες, ὅτε ἀπήρχοντο ἐξ Ἀθηναίων, δὲν εἶχον παραλάβει μεθ' ἑαυτῶν γυναῖκας Ἰάδας, καὶ ὅτι μεταβάντες καὶ ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς ὕστερον κληθείσας ἰωνικὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, ἔλαβον γυναῖκας Καείρας. Ἀπὸ τούτου προκύπτει, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην περιλαμβανομένων ἀποίκων δὲν ἦσαν γνήσιοι Ἴωνες τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ὅτι ἦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν Ἴωνες, ἐκ πατρός, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ, ἐκ μητρός, Κᾶρες. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ περὶ φυλετικῆς αὐτῶν καθαρότητος ἦσαν, λεγόμενα, *μωρίη πολλή*.

«C'est-à-dire : qu'on n'essaye même pas de faire passer peur des Ioniens sans qu'ils le soient...».

Ταῦτα ὁμως δεικνύουσιν, ὅτι τὸ χωρίον παρενοήθη, διότι, ὡς ἐλέχθη, ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἐννοεῖ ἄλλους εἰμὴ τοὺς Ἀβαντας, οἵτινες ἀπῆλθον ὡς ἄποικοι εἰς πόλεις συναποτελεσάσας βραδύτερον τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικὴν δωδεκάπολιν. Λέγει δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἄποικοι οὐ μόνον δὲν ἀνῆκον φυλετικῶς εἰς τοὺς Ἴωνας, ἀλλ' οὐδὲ σχέσιν τινὰ εἶχον πρὸς τὸ ὄνομα πρὶν ἢ ἀπέλθωσιν ὡς ἄποικοι εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέωμεν πρὸς τοὺς πρῶτους Ἀβαντας ἀποίκους τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν οἵτινες, ἀνακραθέντες μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἰωνικῇ δωδεκαπόλει τῆς Μ. Ἀσίας Ἰώνων καὶ ἀφομοιωθέντες καὶ συναποτελέσαντες πολιτικὴν ἔνωσιν πανιώνιον, ὠνομάσθησαν Ἴωνες.

1. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰώνων μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλαχοῦ. Καὶ ἄλλοτε μὲν συνδέει τοὺς Ἴωνας αὐτοὺς πρὸς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν (V. 49 «*νῦν ὧν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας δμαίμονας*», IX. 90) «*θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων*» (ἐνν. Ἡγησίστρατος ὁ Σάμιος) *προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας Ἑλλήνας ἐκ δουλοσύνης*», ἄλλοτε δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μόνους (VIII. 22 «*ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεέτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι*», IX. 106 «*Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον οὐδὲ Πελοποννησίους περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλευεῖν*», καίτοι τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφές, εἰμὴ μόνον προκειμένου περὶ τῶν Μιλησίων (V. 97 «*οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι*»).

Ὅμως οἱ ἀπόγονοι οὗτοι, οἱ μιγάδες, συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀποτελούντων τὴν προηγουμένην ὁμάδα (*« τῶν Ἰωνες... πολλὰ ἀναμειχᾶται »*) οἵτινες οὐδεμίαν συγγένειαν εἶχον πρὸς τοὺς Ἴωνας τῶν Ἀθηναίων ἢ τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦσι τοὺς γνησιωτέρους ἐν Ἀσίᾳ Ἴωνας. Τοῦτο διαπιστῶν ὁ ἱστορικός, γράφει : *« ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἔστωσαν δὴ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες »*¹.

Εἶτα ὁ αὐτὸς ἱστορικός λέγει τὰ ἑξῆς : *« εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγονάσι καὶ Ἀπαιτούρια ἄγουσι ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων. οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπαιτούρια καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν »*.

Ἐν τούτῳ ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν ὅτι τὸ ὄνομα Ἴωνες δὲν φέρεται ὑπὸ φυλετικὴν, ἀλλὰ ὑπὸ πολιτικὴν ἔννοιαν. Οὕτω ὁ ἱστορικός λέγει ὅτι Ἴωνες, ὑπὸ πολιτικὴν ἔννοιαν, ἦσαν πάντες οἱ ἔχοντες δύο γνωρίσματα. Τὸ μὲν τούτων, *« ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγονάσι »*, ὃν κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ γνώρισμα βιολογικόν, φυλετικόν, ἔχει ἔκτασιν μερικὴν ἐντὸς τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος Ἰώνων, διότι ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν ἀνωτέρων ὁμάδων (*« οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου... τοὺς γονέας »*) καταγομένους, οἵτινες ἐν τοῖς μόλις πρὸ τοῦ χωρίου τούτου ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς *« καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες »*. Πρόθεσις δὲ τοῦ ἱστορικοῦ, λέγοντος περὶ τούτου τοῦ γνωρίσματος, εἶναι νὰ δηλώσῃ ὅτι *« ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγονάσι »* κατ' ἀρχὴν ἀνήκουσι πολιτικῶς πάντες εἰς τὴν Ἰωνικὴν ἔνωσιν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλας πολιτικὰς ἐνώσεις, Αἰολικὰς ἢ Δωρικὰς. Τὸ ἕτερον γνώρισμα, *« καὶ Ἀπαιτούρια ἄγουσι ὁρτήν »*, εἶναι εὐρύτερον κατ' ἔκτασιν καὶ ἀποδίδεται εἰς πάντας τοὺς ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων καταγομένους κατοίκους τῆς Ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, πλὴν τῶν Ἐφεσίων καὶ τῶν Κολοφωνίων. Τοῦτο τὸ γνώρισμα κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνήκε μόνον εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν εἰρημένων ὁμάδων καταγομένους, ἀλλὰ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου διεδόθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς Ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, οὕτω δὲ ἀπέβη κοινόν. Δηλοῖ δὲ ἡ διάδοσις τοῦ γνωρίσματος τούτου, ὅτι εἶχεν ἤδη ἐπέλθει ἀφομοίωσις τῶν κατοίκων καὶ ὑπαγωγὴ αὐτῶν ὑπὸ κοινὴν πολιτικὴν ἔνωσιν. Ἦναγκάσθη δὲ ὁ ἱστορικός νὰ παραθέσῃ δύο γνωρίσματα, οὐ μόνον διότι οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν προειρημένων ὁμάδων καταγόμενοι δὲν ἀνῆκον βιολογικῶς εἰς τὴν Ἰωνικὴν φυλὴν, ἀλλὰ καὶ διότι ἄλλοι, οἱ Ἐφέσιοι καὶ οἱ

1. Ὡς ὑποκείμενον τοῦ ρήματος περιέχονται νοεῖται *« οἱ δὲ αὐτῶν »* (*« οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου, κ.τ.λ. »*), ἐνῶ ὡς ἄλλοι (*« τῶν ἄλλων Ἰώνων »*) νοοῦνται οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης ὡς ἄνω ὁμάδος καταγόμενοι (*« τῶν Ἰωνες... πολλὰ ἀναμειχᾶται »*) καὶ μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας ὁμάδος καταγομένων κατοικούντες εἰς τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

Κολοφώνιοι, ἀνῆκον μὲν βιολογικῶς εἰς τὴν ἰωνικὴν φυλὴν, ἀλλὰ δὲν ἀνῆκον πολιτικῶς εἰς τὴν ἰωνικὴν ἔνωσιν, τὸ Πανιώνιον¹.

Εἰς ἄλλο χωρίον ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς πάντας τοὺς Ἴωνας τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ δωδεκαπόλεως, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν νησιώτας, τοὺς Σαμίους δηλονότι καὶ τοὺς Χίους. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν ὅτι ἦσαν « *Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δωδεκαπόλεις Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων* » (VII. 95). Τὸ χωρίον τοῦτο, κατὰ μόνας θεωρούμενον, δύναται νὰ ἀγάγῃ εἰς τὴν γνώμην ὅτι, κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἱστορικόν, πάντες οἱ κάτοικοι τῆς δωδεκαπόλεως, οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἴωνες, προήρχοντο ἀπ' Ἀθηνῶν. Ἐὰν ὅμως τὸ αὐτὸ χωρίον ἐξετασθῇ ἐν συναρτήσῃ πρὸς τὰ ἀνωτέρω, θὰ καταστῇ φανερόν, ὅτι τὸ « *Πελασγικὸν ἔθνος* » δέον νὰ προέρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης ὁμάδος τῶν ἐν I. 146 ἀποίκων (« *τῶν Ἀβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχαιτο* ») νὰ ταυτίζεται δὲ πρὸς τοὺς αὐτόθι Ἀρκάδας Πελασγούς, ἢ πρὸς ἄλλους Πελασγοὺς περιλαμβανομένους ὑπὸ τὰ εἰς τὴν αὐτὴν ὁμάδα ἀνήκοντα « *ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ* ». Ὅθεν τὸ χωρίον τοῦτο, συμφώνως ἄλλως καὶ πρὸς τὰ ἀπ' ἄλλων χωρίων προκύψαντα, λέγει ὅτι οἱ εἰς Σάμον καὶ Χίον ἐγκατασταθέντες Πελασγοί, ὕστερον, ἦτοι μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τοὺς ἀπ' Ἀθηνῶν προελθόντας Ἴωνας, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν δευτέραν τῶν προειρημένων ὁμάδων (I. 146 « *οἱ δὲ αὐτῶν... τοὺς γονέας* »), ἐκλήθησαν Ἴωνες. Ὡσαύτως δι' ὅτι ὕστερον δὲν ἐγίνετο διάκρισις αὐτῶν, τῶν Σαμίων καὶ τῶν Χίων, ἀπὸ τῶν καθαρῶν Ἰώνων, οἱ ὅποιοι προήρχοντο ἀπ' Ἀθηνῶν καὶ κατῴκουν ἀνὰ τὴν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

1. Ἀπὸ τούτων προκύπτει ὅτι ἡ ἄποψις τοῦ Σακελλαρίου (La migration Grecque en Ionie, 1958, 247) ὅτι «cette definition semble retirer la qualification d'« Ioniens » aux colons originaires d'Aigiale» βασιίζεται εἰς ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου διάφορον τῆς ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω προκυπτούσης.